

Uk & Puk

De kracht van interactie

Sensitieve responsiviteit

De basishouding waarin je signalen van kinderen oppikt, interpreteert en effectief omzet in ondersteuning.

- **Toon belangstelling voor ieder kind.** Zorg dat je op ooghoogte met het kind praat. Maak lieflijk contact door bijvoorbeeld je hand open uit te steken. Wees oprecht geïnteresseerd en vraag door. *O jee toch, wat is er gebeurd? Ik kom bij jou zitten. Was je geschrokken? Hoe voel je je nu?* Weet dat iedereen twee basisbehoeftes heeft: ergens bij willen horen en zichzelf willen ontwikkelen.
- **Speel in op individuele interesses.** Vraag naar thuiservaringen en stimuleer zo ook de ouderbetrokkenheid. *Jij hebt een stoere tas. Hoe kom je daar nu aan?* Hierdoor voelt de kinderopvang als verlengstuk van thuis.
- **Geef emotionele ondersteuning door:**
 - Positieve waardering. *Wauw, daar help je me echt mee!*
 - Bemoedigen van positief gedrag. *Toe maar, het lukt je!*
 - Bevestiging. *Ik zie jou, ik ben er voor je!*
- **Ga in op signalen die wensen en grenzen kenbaar maken.** *Je bent moe. Wil je naar bed?*
- **Laat emoties van kinderen toe.** Bedenk dat ieder gedrag of iedere uiting iets zegt. Achterhaal wat het kind wil zeggen. Weet dat kinderen niet opzettelijk (voor jou) vervelend gedrag vertonen. Ze hebben slechts de vaardigheid nog niet om zich op een andere wijze te uiten. *Jij bent boos. Kan ik iets voor jou doen? Je mag best nog boos zijn. We gaan een rustig plekje voor jou zoeken.*
- **Wees je bewust van je eigen 'emotionele bril' waardoor je kijkt.** De manier waarop je reageert, is afhankelijk van allerlei dingen. Als professional weet je hoe pedagogisch verantwoord handelen eruitziet. Toch lukt dit niet altijd even goed. Je reactie op gedrag is afhankelijk van bijvoorbeeld het moment van de dag. Aan het einde van de dag, als je moe bent, reageer je anders dan 's morgens vroeg. Ook spelen persoonlijke ervaringen mee. Gedrag van kinderen kan dan een trigger zijn om gevoelens van boosheid of verdriet te voelen. De truc is om dit te onderkennen en hiernaar te handelen. Zet dan bijvoorbeeld een collega in. *Je bent zo hard aan het huilen. Ik weet niet wat je me wilt zeggen. Ik merk dat ik ook een beetje verdrietig word. Nu weet ik het niet zo goed meer. Ik vraag of de andere juf jou kan helpen.*

Uk & Puk

De kracht van interactie

Respect voor de autonomie

De vaardigheid om alle kinderen in de groep te zien als individuen en ieder de ruimte en de tijd te geven om zich op eigen wijze te ontwikkelen.

- **Stimuleer ieder kind om eigen keuzes te maken.** Neem ideeën en manieren van uitvoeren van activiteiten serieus. *Oh, jij wilt liever zitten op het stoeltje uit het huisje. Dat is ook een idee. Zit het fijn?* Geef het kind de kans om zijn eigen ontwikkelingsweg uit te stippelen. Ook als je zelf al denkt dat dit niet zo'n handige manier is. *Kijk, jij pakt meteen de puzzel met de meeste stukjes. Vind je die zo mooi? Zullen we hem samen proberen te maken?*
- **Respecteer individuele grenzen.** *Jij wilt niet graag een hand geven. Dat is prima. Houd het loopkoord maar vast.*
- **Reik manieren aan om op een positieve manier wensen en grenzen aan te geven.** *Ik ken 'toverwoorden': 'Mag ik' en 'alsjeblijft'. Als je die gebruikt, krijg je wat je nodig hebt.*
- **Geef ieder kind 'speelruimte'.** Grijp pas in als de veiligheid van een of meer kinderen in gevaar is. *Stop! Laat de pop maar los. Ik ben bang dat een van jullie dadelijk naar achteren valt met zijn hoofd tegen de tafel. Dat doet pijn! We zoeken samen een oplossing.*
- **Volg het tempo van het kind.** Jonge kinderen hebben nog niet volledig ontwikkelde hersenverbindingen. Er zit tijd tussen de boodschap en de reactie daarop. Dit kan wel vier tellen duren. Dit verschilt per kind en per ontwikkelingsfase. Daarnaast ontwikkelt ieder kind zich volgens zijn eigen uitdagingen en mogelijkheden. Respecteer dit. *We wachten op jou. Kijk, nu blijven we bij de deur staan. Net zolang totdat jij er ook bent.* Bouw tijdsspel in binnen de dagritmeroutines. Laat kinderen die klaar zijn om naar buiten te gaan, zitten op de mat. Zet daar boekjes neer die ze even kunnen bekijken tijdens het wachtmoment. Geef kinderen die eerder klaar zijn met eten bijvoorbeeld een opruim- of schoonmaaktaakje. Hierdoor worden tempoverschillen optimaal benut en staat niemand onder tijdsdruk.

Uk & Puk

De kracht van interactie

Structureren en grenzen stellen

De vaardigheid om voor ieder kind aan te geven wat er van hem wordt verwacht: op welk moment en op welke manier. Rekening houdend met de mogelijkheden van het individuele kind.

- **Bied overzicht en inzicht door:**
 - Vaste medewerkers en bekende vriendjes in de groep.
 - Een overzichtelijke inrichting waarin duidelijk is welk spel waar gespeeld mag worden.
 - Een vast dagritme met mogelijkheid tot inbouwen van ‘verrassingen’. Gebruik dagritme kaarten. Deze dragen bij aan voorspelbaarheid. *Ik weet wat er wanneer gaat gebeuren. Ik zie wat ik heb gedaan en begrijp dat het nog ... kaartjes duurt totdat papa en mama komen.*
 - Vaste routines die overgangsmomenten en activiteiten aankondigen. Zing bijvoorbeeld het opruimliedje bij de afsluiting van een activiteit. Deze vaste manier van uitvoeren geeft het kind houvast. Hij weet wat er gaat komen, wat er van hem wordt verwacht en waar hij dit mag doen.
- **Benoem het gewenste gedrag in plaats van het afkeuren van onwenselijk gedrag.** *Buiten mag je rennen, binnen gaan we lopen* (in plaats van: ‘Niet rennen!’). *Gebruik je fluisterstem* (in plaats van: ‘Niet zo schreeuwen, want dan worden de kinderen wakker.’).
- **Geef zelf het goede voorbeeld.** Van nature zijn de spiegelneuronen bij kinderen heel actief. Hierdoor doen kinderen als vanzelf na wat ze voorgeleefd krijgen.
- **Zet positief/wenselijk gedrag in het zonnetje.** *Hoor ik toverwoorden? Ja, ik hoor dat Cecile ze gebruikt! Wat wil je vragen, Cecile?*
- **Buig onwenselijk gedrag om of negeer het.** *Wil jij graag met spulletjes gooien? Jij wilt graag gooien en ik wil dat het speelgoed niet kapot gaat. Zullen we naar buiten gaan? Daar mag je met de bal gooien.*

Uk & Puk

De kracht van interactie

Praten en uitleg geven

De vaardigheid om te ondersteunen in de communicatie, zodat ieder kind meer begrippen leert. 'Ondertitel' je eigen handelen en dat van kinderen. Ongemerkt wordt ieder kind geïntroduceerd in alledaagse handelingen en gewoontes.

- **Luister en kijk naar kinderen.** Benoem de hele dag door datgene wat je hoort, doet en ziet en wat er gaat gebeuren. *Zie je dat, Pleun huilt. Ze zegt: stop ik vind het niet leuk! Klopt dat, Pleun?*
- **Verwoord signalen van emoties.** Check of jouw interpretatie klopt. *Was je geschrokken? Ik snap dat je daarvan moet huilen.*
- **Praat met kinderen in plaats van over of tegen kinderen.** Besef dat een kind competent is en een wezenlijk aandeel heeft in zijn eigen ontwikkeling. *Hoe kunnen we ervoor zorgen dat de beker niet meer omvalt? Heb jij een idee? Heeft iemand anders een idee?*
- **Stem woordgebruik af op het begripsniveau van het kind.** Vermijd daarbij onzinnig taal, zoals *hoediehoedie*.
- **Vul reacties van kinderen aan tot een complete zin.** Breid zo de woordenschat en taalontwikkeling uit. *Bal! Wil je vragen: Mag ik de bal? Wil je de gladde of de stekeltjesbal?*
- **Zorg iedere dag voor meerdere persoonlijk-contactmoment met iedereen.** Gebruik bijvoorbeeld de stelregel: ik begroet en neem persoonlijk afscheid van ieder kind en ik kies één moment van de dag waarop ik nog een persoonlijk aandachtsmoment plan.

Uk & Puk

De kracht van interactie

Ontwikkeling stimuleren

De vaardigheid om de kennis, het handelen en de gevoelswereld van ieder kind te vergroten. Dit draagt bij aan een brede basis om op een vloeiende manier door te stromen naar het basisonderwijs.

- **Richt de aandacht op thematische woorden en activiteiten.** Richt de ruimte per thema anders in. Wissel het aanbod van materialen af. Hierdoor blijft de nieuwsgierigheid van de kinderen geprikkeld.
- **Gebruik open-eind materiaal** (materiaal dat op verschillende manieren te gebruiken is). De niet-vastomlijnde speelmogelijkheden stimuleren de fantasie.
- **Stimuleer het zelf bedenken van oplossingen.** *O jee, nu is alles nat! Wat nu?*
- **Speel mee.** Hierdoor lukt het kinderen om na te doen. Meedoen is ook een vorm van veiligheid. In een veilige omgeving gaat het kind gemakkelijker op ontdekkingstocht.
- **Benoem acties, gedachten en gevolgen.** Woorden bieden structuur aan een activiteit. Door het inzien van oorzaak-gevolg lukt het het kind beter om zijn uitdagingen te kiezen. *Jij wilt op de ballon staan. Zo gaat hij kapot. Dan kun je er niet meer mee spelen.*
- **Interactie is waardevol voor de woordenschatontwikkeling.** Reik de kinderen spelenderwijs nieuwe woorden aan. Bijvoorbeeld door het afmaken van nog onvolledige zinnen: *Die hebben! Wil jij die auto hebben?* Door 'doen-praten': *Ik pak nu de olifant en ik zet hem in zijn hok.* En door 'kijkpraten': *Wat zie ik nu? Leg jij alle dieren in het zwembadje?* Dit nauwe contact geeft je ook zicht op de belevingswereld van het kind.

Uk & Puk

De kracht van interactie

Begeleiden van interactie

De vaardigheid om kinderen zich veilig en vertrouwd te laten voelen in de groep en een groepsgevoel te creëren.

- **Stimuleer positieve interacties.** Bied voorbeeldgedrag en benoem positieve reacties van kinderen onderling. Kind: *Kijk eens, Lizie kan de fles vasthouden.* PM'er: *Wauw! Heb je al gezegd hoe knap dat is?* Kind: *Wauw, Lizie, jij bent knap! Jij kunt zelf je fles vasthouden!*
- **Zorg voor activiteiten en materialen die samenspel uitlokken.** Denk aan verkleedkleden, gezelschapspelletjes en kringactiviteiten.
- **Zie jezelf als bruggenbouwer.** Houd in de gaten wat ieder kind doet en waar kinderen dezelfde interesse vertonen. *Ik zie dat jij de spulletjes zo mooi op een rijtje zet. Kijk eens, Pip is een muur aan het maken. Is het een idee dat jullie dit samen doen? Dat is gezellig!*
- **Speel vragen van kinderen door naar groepsgeenootjes.** *Wil jij hulp bij het aankleden van de pop? Tobias, kijk eens, Stef heeft hulp nodig. Kun jij helpen met de pop aankleden?*
- **Noem iedereen bij zijn naam.** Bevorder de onderlinge band door naamspelletjes.
- **Creëer een wij-gevoel door bekende routines en rituelen.** Samen een opruimliedje zingen geeft een gevoel van verbondenheid.